

9. Simonenko, V.K. (2008), “Programs of life are national programs for preserving the environment in Ukraine”, *Holos Ukrayini*, August, 5, Kyiv.

УДК 342.951: 620.9

ЗМІСТ ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Піцикевич В.В., к.ю.н., адвокат

volod.pitsykevych@gmail.com

У статті розкрито зміст поняття паливно-енергетичного комплексу України, надано його авторську дефініцію. Крім того, з'ясовано й проаналізовано структуру паливно-енергетичного комплексу України, здійснено його поділ на окремі галузі та виокремлено найбільш пріоритетні з них.

Ключові слова: паливо, енергія, комплекс, нафта, газ, ядерне паливо, відновлювана енергетика.

СОДЕРЖАНИЕ И ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ТОПЛИВНО-ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА УКРАИНЫ

Піцикевич В.В., к.ю.н., адвокат

volod.pitsykevych@gmail.com

В статье раскрыто содержание понятие топливно-энергетического комплекса Украины, предоставлена его авторская дефиниция. Кроме того, установлена и проанализирована структура топливно-энергетического комплекса Украины, осуществлено его разделение на отдельные отрасли и выделены наиболее приоритетные из них.

Ключевые слова: топливо, энергия, комплекс, нефть, газ, ядерное топливо, возобновляемая энергетика.

CONTENT AND GENERAL CHARACTERISTIC OF THE FUEL AND ENERGY COMPLEX IN UKRAINE

Pitsykevych V.V.

volod.pitsykevych@gmail.com

The author's definition of “fuel and energy complex in Ukraine” was provided, based on the analysis of scientific works, explanatory dictionaries and regulatory acts of Ukraine. Substantiated, that the term “energy carriers”, unlike the term “fuel and energy resources” does not have unified understanding. Therefore, its using does not contribute allocation the most significant signs outlined the term (fuel and energy complex in Ukraine). Thus, explanation the content of specified term a expedient to carry out using the term “fuel and energy complex in Ukraine”.

Emphasized, that Ukraine can get energy independence only under the condition effective and productive work in the fuel and energy complex in Ukraine. The structure of the fuel and energy complex in Ukraine was disclosed and analyzed, pointing out, that the main components of the fuel and energy complex in Ukraine are electroenergetic, nuclear, heat supply, coal, oil and gas industry and renewable power engineering.

United Energy System of Ukraine is a cornerstone of the country is the basis of the country, which provides centralized electric power supply internal customers, interacts with the power systems of neighboring countries, provides export, import and transit of electricity.

About half of the produced electricity in our country is carried out by nuclear power plants, that work on nuclear fuel, introducing nuclear industry. Four nuclear power plants: South-Ukrainian, Khmel'nitska, Zaporizka, Rivnenska operate in Ukraine. However, only the Zaporizka atomic power plant has own storage for spent nuclear fuel. Ensuring needs of economy and consumers heat energy is carried by heat supply industry, which carries out production, transportation and supply of heat energy.

The coal industry – sector of the fuel industry. Its enterprises carry out mining, enriching and briquetting of coal and brown coal. Oil and gas industry – branch of economy Ukraine, which together with other industries provides prospecting, exploration and the development of oil and gas, transportation, processing, storage and sale oil, gas and their processed products. At the same time proved, that topical at the time become the development of renewable energy. Its content is to obtain and using energy from renewable energy sources. Solar engineering, wind power engineering, hydropower engineering, geothermal power engineering, biofuels are among the main kinds renewable power. After analyzing individual sectors of fuel and energy complex in Ukraine established, that its most priority directions of development are oil and gas industry, nuclear industry, renewable power engineering.

Key words: fuel, energy, complex, oil, gas, nuclear fuel, renewable power engineering.

Енергетична залежність України створює загрозу її енергетичній та економічній безпеці. На сьогодні це чітко проявляється з боку Російської Федерації. Тому здобуття енергетичної незалежності є одним із першочергових завдань нашої держави. Однак виконати його неможливо без чіткого розуміння змісту й основних складових паливно-енергетичного комплексу України.

Дослідженням паливно-енергетичного комплексу України займалися О. Амоша, І. Карп, Л. Клименко, О. Кострубіцька, П. Лахно, Є. Мних, В. Семчик, А. Шевцов, А. Шидловський та інші вчені. Однак і досі відсутня єдина точка зору щодо розуміння сутності паливно-енергетичного комплексу України та його складових частин.

Метою статті є вдосконалення дефініції поняття «паливно-енергетичний комплекс України», встановлення основних складових частин паливно-енергетичного комплексу України та виокремлення найбільш пріоритетних із них.

Е. Мних наголошує, що паливно-енергетичний комплекс (далі – ПЕК) є однією з найбільших народногосподарських систем, яка охоплює всю сукупність процесів виготовлення, переробки, перетворення, транспортування й розподілу паливно-енергетичних ресурсів; ПЕК є єдиною системою енергопостачання, головною метою якого – надійне й ефективне забезпечення всіх споживачів паливом та енергією [1, с. 4].

У загальноукраїнському проекті «Паливно-енергетичний комплекс України», автором-упорядником якого є В. Болгов, зазначено: «ПЕК – це технічно складна, територіально розгалужена система з видобування, виробництва та транспортування паливно-енергетичних ресурсів, що поєднує потужну електроенергетичну систему, систему тепlopостачання, вугільну, ядерну, газову й нафтопереробну промисловості» [2, с. 8].

Дещо іншу позицію щодо змісту ПЕК відстоює О. Кострубіцька, яка констатує, що ПЕК України – це комплексна галузь економіки, яка регулюється нормами права, складається з таких структурних взаємозалежних частин, як електроенергетична, вугільна й нафтогазова, що задовольняють (видобувають, виробляють і постачають) публічні потреби паливно-енергетичними ресурсами [3, с. 14].

Із зазначеного з'ясовується відсутність однаковості щодо розуміння сутності ПЕК України. Більше того, розкриття змісту ПЕК України здійснюють шляхом використання інших понять, відмінних від енергетичних ресурсів, енергоресурсів, паливно-енергетичних ресурсів. Так, в Енергетичній стратегії України на період до 2030 року зазначається, що ПЕК України – це сукупність секторів економіки, до якої входять суб'єкти господарювання, діяльність яких пов'язана з розвідкою, видобутком, переробкою, виробництвом, зберіганням, транспортуванням, передачею, розподілом, торгівлею, збутом або продажем і використанням енергетичних продуктів (енергоносіїв) [4]. Як бачимо, Кабінет Міністрів України розкриває зміст ПЕК України через поняття «енергетичні продукти (енергоносії)».

Згідно зі ст.1 Закону України «Про тепlopостачання» енергоносії – органічне паливо, електроенергія, нетрадиційні та поновлювані види енергії, вторинні енергетичні ресурси [5]. Натомість згідно з п.1 Інструкції про розслідування і облік технологічних порушень на об'єктах електроенергетики і в об'єднаній енергетичній системі України енергоносії – речовина або явище, яка (яке) може бути використана(не) для виконання механічної роботи, нагрівання чи для керування хімічними або фізичними процесами [6]. Згідно з п.1.5 Закону України «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу» енергоносіями є кам'яне й буре вугілля, торф, інші види первинного твердого палива, кам'яновугільні брикети, інші види вторинного твердого палива, буровугільні й торф'яні брикети, газ нафтопереробки, нафтопродукти, природний газ, природні енергетичні ресурси (ядерна, гідравлічна та геотермальна енергія, інші природні ресурси), електрична й теплова енергія [7].

Із зазначеного постає, що поняття «енергоносії», на відміну від поняття «паливно-енергетичні ресурси», не має єдиного розуміння, а тому його використання не сприяє виокремленню найістотніших ознак окресленого поняття (ПЕК України). Стабільність і визначеність змісту поняття «паливно-енергетичні ресурси» підтверджується тим, що в багатьох нормативно-правових актах України містяться близькі за своїм змістом його визначення. Отже, роз'яснення змісту поняття «ПЕК України» доцільніше проводити, використовуючи поняття «паливно-енергетичні ресурси».

«Тлумачний словник сучасної української мови» трактує ПЕК як сукупність галузей промисловості, що забезпечують країну паливом та електроенергією [8, с. 877]. Оскільки комплекс (від лат.

complexus – поєднання, зв'язок) – це сукупність взаємопов'язаних галузей народного господарства або підприємств різних напрямів [9, с. 454], паливо – горюча речовина, що дає тепло та є джерелом отримання енергії [9, с. 720], а енергетика – галузь господарства, що охоплює вироблення, перетворення, передачу, розподіл і використання різних видів енергії [9, с. 274], то на основі дослівного тлумачення ПЕК постає, що це сукупність підприємств різних напрямів або взаємопов'язаних галузей народного господарства, які охоплюють діяльність, пов'язану з горючими речовинами, що дають тепло та є джерелом отримання енергії, та діяльність, пов'язану з виробленням, перетворенням, передачею, розподілом і використанням різних видів енергії. Однак таке визначення є не зовсім повним і потребує доопрацювання. Тому, на нашу думку, під ПЕК України слід розуміти сукупність галузей промисловості, що забезпечують розвідування, видобуток, переробку, виробництво, зберігання, транспортування, постачання, передачу, розподіл, торгівлю, збут чи продаж паливно-енергетичних ресурсів.

Основними складовими ПЕК України є електроенергетична, тепlopостачальна, ядерна, вугільна, нафтогазова галузь та відновлювана енергетика. На їх детальному аналізі ми зацентруємо увагу з метою проведення більш повної характеристики ПЕК України.

Згідно зі ст.1 Закону України «Про нафту і газ» нафтогазова галузь – це галузь економіки України, яка разом з іншими галузями забезпечує пошук, розвідку та розробку родовищ нафти й газу, транспортування, переробку, зберігання й реалізацію нафти, газу та продуктів їх переробки [10]. Нафтова галузь в Україні представлена нафтогазовим комплексом – сукупністю підприємств ПЕК України, які здійснюють діяльність щодо пошуку, розвідки та розробки родовищ нафти й газу, транспортування, переробки, зберігання й реалізації нафти, газу та продуктів їх переробки. Важливим завданням функціонування нафтогазового комплексу є розробка запасів нафти й газу, збереження за Україною функцій транзитної держави між країнами-постачальниками та країнами-споживачами енергоносіїв, створення розвинених систем магістральних газо- та нафтопроводів [11, с. 33].

Нафта й газ мають провідну роль у ПЕК держави. Вони забезпечують майже дві третини всієї енергії, що нині споживається, зокрема, газ забезпечує близько 45%, нафта – 18%. Це значно більше, ніж в інших країнах світу з розвинутою економікою. Проблема нафтогазової енергетики України ускладнилася недостатньою ресурсною базою вуглеводнів і низькими рівнями власного видобутку газу й нафти [12, с. 17].

Україна є однією з найстаріших нафтодобувних держав світу. На території України діють три нафтогазові регіони: Карпатський (Західний), Дніпровсько-Донецький (Східний) і Причорноморсько-Кримський (Південний).

Україна має розвинену нафтопровідну систему, що складається з 18 магістральних нафтопроводів загальною довжиною 4,6 тис. км. Україна також володіє потужною газотранспортною системою [2, с. 11]. Основного приросту видобутку природного газу в Україні в перспективі може бути досягнуто за рахунок нетрадиційних видів газу, до яких в Україні належать газ щільних порід, сланцевий газ і метан вугільних родовищ. Розвідка цих видів газу в Україні перебуває на початковому етапі. Згідно з даними Управління енергетичної інформації США ресурси сланцевого газу в Україні оцінюються в 5,6 трлн м³, з яких технічно видобувними є 1,2 трлн м³ [13, с. 2-3].

Вугільна галузь ПЕК України представлена вугільною промисловістю. Вугільна промисловість – галузь паливної промисловості, підприємства якої здійснюють видобування, збагачення й брикетування кам'яного та бурого вугілля. Вугільна промисловість держави є галуззю важкої індустрії, складовою ПЕК України.

Вугледобування України зосереджується в трьох басейнах: Донецькому, Львівсько-Волинському кам'яновугільних басейнах та Дніпровському буровугільному басейні [14, с. 70].

Вугільна промисловість України складається з недержавного (приватного) і державного секторів. Вугільна промисловість України характеризується надзвичайно складними умовами розробки родовищ. Понад 80% запасів вугілля в надрах України зосереджено в пластах потужністю до 1,2 м, дуже газоносних, часто небезпечних за раптовими викидами вугілля й газу, вибуховістю пилу, схильних до самозагорання, що залягають здебільшого на великих глибинах. У критичному стані знаходиться шахтний фонд України – один із найстаріших у світі, який десятиліттями не оновлювався [15, с. 10-14].

Характеризуючи вектор розвитку вугільної галузі через передання її «в руки» бізнесу, ми вважаємо, що це правильний шлях. Це сприятиме модернізації устаткування вугледобувних підприємств, залученню нових технологій, збільшенню кількісних показників видобутого вугілля та відновленню рентабельності приватизованих шахт. Більше того, приватизація державних вугледобувних підприємств дасть змогу скоротити значні витрати державного бюджету у вигляді дотацій вугільній галузі.

Забезпечення потреб економіки й споживачів тепловою енергією покладається на теплопостачальну галузь, яка здійснює виробництво, транспортування та постачання теплової енергії.

До системи теплозабезпечення належать такі об'єкти: а) об'єкти генерації теплової енергії (ТЕЦ, ТЕС, АЕС, когенераційні установки, централізовані опалювальні котельні, промислово-опалювальні котельні окремих підприємств, квартирні генератори тепла, вторинні енергоресурси, нетрадиційні й відновлювані джерела енергії); б) об'єкти передачі та розподілу теплової енергії споживачам (магістральні теплові мережі, теплові пункти, місцеві розподільчі мережі, зокрема, розподільчі мережі житлових будинків); в) система управління й регулювання постачання теплової енергії [16, с. 4].

А. Шевцов зазначає, що електроенергетична галузь як одна з базових галузей економіки України тривалий час успішно виконує свої функції, незважаючи на відсутність достатніх фінансових ресурсів, невідповідність цін і тарифів реальним витратам на виробництво й постачання електроенергії споживачам [17, с. 7].

Основою електроенергетики країни є об'єднана енергетична система України, яка здійснює централізоване електрозабезпечення внутрішніх споживачів, взаємодіє з енергосистемами суміжних країн, забезпечує експорт, імпорт і транзит електроенергії. Вона об'єднує енергогенеруючі потужності, розподільні мережі регіонів України, пов'язані між собою системоутворюючими лініями електропередачі напругою 220–750 кВ [2, с. 8].

До складу об'єднаної енергетичної системи України входять такі об'єкти: 4 АЕС, 14 ТЕС, 7 ГЕС, 3 ГАЕС, 97 ТЕЦ, малі ГЕС, вітряні електростанції та інші загальною встановленою потужністю 52,4 тис. МВт; 23 тис. км магістральних і міждержавних електричних мереж напругою 220-750 кВ, 134 підстанції та 996 тис. км розподільчих мереж напругою 0,4–150 кВ.

Основними видами палива для вироблення електроенергії є вугілля, природний газ, мазут, ядерне паливо; також використовуються енергія рік, вітрова, сонячна та інші види відновлюваної енергії. Власні паливні ресурси для виробітку електроенергії становлять близько 60% їх загального обсягу, інша частина імпортується (здебільшого з Росії) [17, с. 5].

Близько половини виробленої електроенергії на території нашої держави здійснюється на АЕС. На території України діють чотири АЕС: Південноукраїнська, Хмельницька, Запорізька, Рівненська. Водночас додатково планується будівництво ще двох енергоблоків, що передбачено Законом України «Про розміщення, проектування та будівництво енергоблоків № 3 і 4 Хмельницької атомної електричної станції».

Важливою проблемою українських АЕС є питання, що робити з відпрацьованим ядерним паливом і радіоактивними відходами. Лише Запорізька АЕС має власне сховище відпрацьованого ядерного палива, проектна місткість якого має забезпечити зберігання всього відпрацьованого ядерного палива, накопиченого протягом терміну експлуатації. На інших АЕС цю проблему ще не вирішено. Відпрацьоване ядерне паливо решти АЕС відправляють для зберігання й подальшої переробки на підприємства Російської Федерації [2, с. 8-9]. Це є суттєвим недоліком розвитку ядерної енергетики. З огляду на це Верховна Рада України 9 лютого 2012 року прийняла Закон України «Про поводження з відпрацьованим ядерним паливом щодо розміщення, проектування та будівництва централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива реакторів типу ВВЕР вітчизняних атомних електростанцій» за № 4384-VI, згідно з яким передбачається будівництво централізованого сховища для зберігання відпрацьованого ядерного палива реакторів типу ВВЕР вітчизняних атомних електростанцій. Побудова й експлуатація централізованого сховища для зберігання відпрацьованого ядерного палива сприятиме розвитку ядерної галузі. При цьому експерти МАГАТЕ та Європейського Союзу встановили, що всі енергоблоки українських АЕС відповідають вимогам МАГАТЕ з ядерної безпеки [18, с. 9].

Запаси уранових руд в Україні дають змогу забезпечити потреби ядерної енергетики власним

природним ураном на довгострокову перспективу. За кількістю розвіданих запасів Україна посідає одне з провідних місць у світі та має всі необхідні передумови для радикального покращення стану уранового виробництва й збільшення обсягів видобування урану найближчим часом [2, с. 10]. Водночас слід зазначити, що за умови правильної експлуатації АЕС використання ядерного палива має значно менший негативний вплив на навколишнє природне середовище, ніж спалювання вугілля чи газу.

Таким чином, ядерна галузь – це рушійно-дієва сила ПЕК України, для вдосконалення якої необхідно модернізувати АЕС, підвищити пропускну спроможність ліній електропередач для видачі потужностей АЕС, завершити будівництво централізованого сховища для зберігання відпрацьованого ядерного палива, третього й четвертого енергоблоків Хмельницької АЕС та налагодити замкнений ядерний цикл (від видобутку урану до захоронення відпрацьованого ядерного палива).

ТЕС перетворюють хімічну енергію палива (вугілля, нафти, газу тощо) послідовно в теплову, механічну й електричну енергію. За енергетичним устаткуванням ТЕС поділяють на паротурбінні, газотурбінні та дизельні електростанції [14, с. 123].

ТЕС знаходилися не в кращому стані, оскільки понад 92% їх енергоблоків відпрацювали свій розрахунковий ресурс (100 тис. годин), з яких майже 64% перетнули визнану у світовій енергетичній практиці межу граничного ресурсу й межу фізичного зносу та потребують модернізації або заміни. Зазначені чинники призводили до перевитрат палива під час виробництва електроенергії [2, с. 8]. Зайвих коштів держава не мала, тому відбулася масова приватизація ТЕС. На перший погляд це є виправданим, оскільки мала б з'явитися конкуренція, що сприяла б модернізації ТЕС і зменшенню цін на електроенергію. Однак склалося так, що 75% теплогенеруючих потужностей опинилися в одних руках, тобто зосереджуються в одній компанії – ДТЕК [19, с. 9].

Актуальним став розвиток відновлюваної енергетики, зміст якої полягає в отриманні й використанні енергії з відновлюваних джерел енергії. Використання відновлюваних джерел енергії також є важливим резервом для вироблення енергії [20, с. 135]. До основних видів відновлюваної енергетики належать сонячна енергетика, вітроенергетика, гідроенергетика, геотермальна енергетика, біопаливо.

Сонце – невичерпне джерело, яке випромінює на Землю енергію в кількості, що набагато перевищує потребу в ній як зараз, так і в найвіддаленішому майбутньому. Енергії вітру слід приділити особливу увагу, проте вона не постійна в часі, що ускладнює її використання. Енергія морських припливів є значною, тому будівництво припливних станцій є перспективним, хоча й складним, дорогим і не позбавленим непередбачуваних екологічних наслідків. Енергія річок є відносно помірною, її вже використовують значною мірою. Можливість користатися внутрішньою теплою Землі має локальне значення: утилізують лише теплоту гарячих підземних вод [21, с. 144-146].

Біомаса – біологічно відновлювальна речовина органічного походження, що зазнає біологічного розкладу (відходи сільського господарства (рослинництва й тваринництва), лісового господарства та технологічно пов'язаних із ним галузей промисловості), а також органічна частина промислових і побутових відходів [22].

15 грудня 2010 року Верховною Радою України ратифіковано Протокол про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства, підписаний 24 вересня 2010 року. У Сьомому спільному звіті ЄС – Україна від 25 лютого 2013 року зазначається, що відбувається стрімке зростання в секторі відновлюваної енергетики: розширення сонячних електростанцій, наприклад, у Криму, і вітрових електростанцій у Запорізькій області [23, с. 9].

Усе сказане дає змогу зробити висновок, що ПЕК України – це сукупність галузей промисловості, які забезпечують розвідування, видобуток, переробку, виробництво, зберігання, транспортування, постачання, передачу, розподіл, торгівлю, збут чи продаж паливно-енергетичних ресурсів. Його основними складовими є електроенергетична, теплопостачальна, ядерна, вугільна, нафтогазова галузь і відновлювана енергетика.

Водночас найбільш пріоритетними напрямками розвитку ПЕК України вважаємо такі: а) нафтогазову галузь з огляду на можливість видобутку сланцевого газу та вигідне географічне розташування України, що становить інтерес західноєвропейських держав щодо модернізації української газотранспортної системи; б) ядерну галузь з огляду на розміщення на території нашої держави чотирьох діючих атомних електростанцій і значних покладів урану; в) відновлювану енергетику з

огляду на поступове зменшення й вичерпність невідновлюваних паливно-енергетичних ресурсів, прагнення українського суспільства вступити до Європейського Союзу та об'єктивну потребу зменшення шкідливого впливу діяльності ПЕК України на навколишнє природне середовище.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мных Е.В. Анализ эффективности использования топливно-энергетических ресурсов / Е.В. Мных. – Львов : Світ, 1991. – 176 с.
2. Паливно-енергетичний комплекс України : загальноукраїнський проект. – Вип. 1 / автор-упорядник В.В. Болгов. – К. : Новий світ, 2006. – 143 с.
3. Кострубіцька О.Є. Адміністративна відповідальність за правопорушення в паливно-енергетичному комплексі України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / О.Є. Кострубіцька. – К., 2009. – 19 с.
4. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 1071-р // Урядовий кур'єр. – 2014. – № 17.
5. Про теплопостачання : Закон України від 2 червня 2005 р. № 2633-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 28. – Ст. 373.
6. Про затвердження Інструкції про розслідування і облік технологічних порушень на об'єктах електроенергетики і в об'єднаній енергетичній системі України : Наказ Міністерства палива та енергетики України від 9 червня 2005 р. № 255 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 41. – Ст. 2630.
7. Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу : Закон України від 23 червня 2005 р. № 2711-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 33. – Ст. 430.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. редактор В.Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови / П.М. Мовчан, В.В. Німчук, В.Й. Клічак та ін. – К. : Видавництво «Дніпро», 2009. – 1332 с.
10. Про нафту і газ : Закон України від 12 липня 2001 р. № 2665-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 33. – Ст. 1524.
11. Карп І.М. Нафтогазовий комплекс України / І.М. Карп // Вісник Національної академії наук України. – 2006. – № 2. – С. 32-41.
12. Кондрат Р.М. Проблемні питання нафтогазової енергетики при розробці родовищ природних газів та деякі шляхи для їх вирішення / Р.М. Кондрат, О.Р. Кондрат // Нафтогазова енергетика. – 2006. – № 1. – С. 17-21.
13. Підсумки круглого столу за темою : «Видобуток природного газу в Україні : проблеми та перспективи», проведеного Експертною Радою з питань розвитку газової промисловості та ринку природного газу разом з Громадською Радою при Міністерстві енергетики та вугільної промисловості України 23 квітня 2013 року. – К., 2013. – 6 с.
14. Клименко Л.П. Системи технологій : навчальний посібник / Л.П. Клименко, С.М. Соловйов, Г.Л. Норд. – Миколаїв : МГДУ ім. Петра Могили, 2007. – 600 с.
15. Амоша О.І. Стан, основні проблеми і перспективи вугільної промисловості України : наук. доп. / О.І. Амоша, Л.Л. Стариченко, Д.Ю. Череватський. – Донецьк : НАН України, Ін-т економіки пром-сті, 2013. – 44 с.
16. Стан та перспективи реформування системи теплозабезпечення в Україні : аналіт. доп. / А.І. Шевцов, В.О. Бараннік, М.Г. Земляний, Т.В. Рязова. – Дніпропетровськ : Регіональний філіал Національного інституту стратегічних досліджень у м. Дніпропетровську, 2010. – 66 с.

17. Основні питання політики розвитку електроенергетичної галузі України : аналіт. доп. / А.І. Шевцов, В.О. Бараннік, М.Г. Земляний, Т.В. Рязова. – Дніпропетровськ : Регіональний філіал Національного інституту стратегічних досліджень у м. Дніпропетровську, 2011. – 89 с.
18. Дергачова О. Ядерна енергетика України : жертва на заклання / О. Дергачова // Дзеркало тижня. – 2013. – № 10. – С. 1-9.
19. Кошарна О. Вовки і вівці : теплова енергетика vs атомна енергетика / О. Кошарна // Дзеркало тижня. – 2013. – № 16. – С. 9.
20. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. / В.Б. Авер'янов та ін. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2009. – Т. 2. – 600 с.
21. Маляренко В.А. Енергетика і навколишнє середовище / В.А. Маляренко. – Х. : Видавництво САГА, 2008. – 364 с.
22. Про альтернативні види палива : Закон України від 14 січня 2000 р. № 1391-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 12. – Ст. 94.
23. Сьомий спільний звіт ЄС-Україна. Виконання Меморандуму між Європейським союзом та Україною про порозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі протягом 2012 року. – Брюссель, 2013. – 11 с.

REFERENCES

1. Mnykh, E.V. (1991), *Analiz effektivnosti ispolzovaniya toplivno-enerheticheskikh resursov* [Analysis of the efficiency of the use of fuel and energy resources], Svit, Lviv, Ukraine.
2. Bolgov, V.V. (2006), *Palyvno-enerhetichniy kompleks Ukrayiny : zahalnoukrayinskyi proekt* [Fuel and energy complex of Ukraine : all-Ukrainian project], Novyi svit, iss. 1, Kyiv, Ukraine.
3. Kostrubitska, O.E. (2009), “Administrative responsibility for offenses in the fuel and energy complex of Ukraine” Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.07, Kyiv, Ukraine.
4. “On approval of the Energy Strategy of Ukraine until 2030” : Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of July 24, 2013 № 1071-p, *Uryadovi kur'er*, 2014, no. 17.
5. “On Heat Supply” : Law of Ukraine of June 2, 2005 № 2633-IV, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 2005, no. 28, art. 373.
6. “On approval of Instruction on investigation and accounting of technical breakdowns at the power plants in the united energy system of Ukraine”, Order of the Ministry of Fuel and Energy of Ukraine of June 9, 2005 № 255, *Ofitsiynyi visnyk Ukrayiny*, 2005, no. 41, art. 2630.
7. “On Measures Aimed at Ensuring Sustainable Operation of Enterprises of Fuel and Energy Complex” : Law of Ukraine of June 23, 2005 № 2711-IV, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 2005, no. 33, art. 430.
8. Busel, V.T. (editor) (2007), *Velykyi tumachnyi slovnyk suchasnoyi ukrayinskoyi movy* [Great Dictionary of Modern Ukrainian], Perun, Kyiv ; Irpin, Ukraine.
9. Movchan, P.M., Nimchuk, V.V., Klichak, V.Y. et al. (2009), *Velykyi tumachnyi slovnyk suchasnoyi ukrayinskoyi movy* [Great Dictionary of Modern Ukrainian], Vydavnytstvo «Dnipro», Kyiv, Ukraine.
10. “On Oil and Gas” : Law of Ukraine of July 12, 2001 № 2665-III, *Ofitsiynyi visnyk Ukrayiny*, 2001, no. 33, art. 1524.
11. Karp, I.M. (2006), “Oil and gas complex of Ukraine”, *Visnyk Natsionalnoyi akademiyi nauk Ukrayiny*, no. 2, pp. 32-41.
12. Kondrat, R.M. and Kondrat, O.R. (2006), “Problematic issues of oil and gas energy in the development of deposits of natural gas and some ways to solve them”, *Naftogazova energetika*, no. 1, pp. 17-21.
13. *Pidsumky kruhlogo stolu za temoyu : «Vydobutok pryrodnoho gazu v Ukrayiny : problemy ta perspektyvy», provedenoho Ekspertnoyu Radoyu z pytan rozvytku gazovoyi promyslovosti ta rynku pryrodnoho gazu razom z Gromadskoyu Radoyu pry Ministerstvi energetyky ta vuhilnoyi*

promyslovosti Ukrainy 23 kvitnya 2013 roku [Results of panel discussion : “Natural Gas Extraction in Ukraine : Problems and Prospects” held by the Expert Council on the Development of the Gas Industry and the Natural Gas Market, together with the Public Council under the Ministry of Energy and Coal Industry of Ukraine on April 23, 2013], April 23, 2013, Kyiv, Ukraine.

14. Klimenko, L.P., Solovyov, S.M. and Nord, G.L. (2007), *Systemy tehnolohiy : navchalniy posibnyk* [Technology systems : teaching aid], MGDU im. Petra Mohyly, Mykolaiv, Ukraine.
15. Amosha, O.I., Starichenko, L.L. and Cherevatskiy, D.Yu. (2013), *Stan, osnovni problemy i perspektyvy vugilnoyi promyslovosti Ukrainy : nauk. dop.* [Status, main problems and prospects of coal industry of Ukraine : scientific report], NAN Ukrainy, In-t ekonomiky promyslovosti, Donetsk, Ukraine.
16. Shevtsov, A.I., Barannik, V.O., Zemlyaniy, M.G. and Ryauzova, T.V. (2010), *Stan ta perspektyvy reformuvannya systemi teplozabezpechennya v Ukraini : analit. dop.* [Status and prospects of reforming the heating system in Ukraine : analytical report] Rehionalnyi filial Natsionalnoho instytutu strategichnikh doslidzhen u m. Dnipropetrovsku, Dnipropetrovsk, Ukraine.
17. Shevtsov, A.I., Barannik, V.O., Zemlyaniy, M.G. and Ryauzova, T.V. (2011), *Osnovni pytannya polityky rozvytku elektroenerhetychnoyi galuzi Ukrainy : analit. dop.* [Major issues of the policy of the electricity sector in Ukraine : analytical report], Rehionalnyi filial Natsionalnoho instytutu strategichnikh doslidzhen u m. Dnipropetrovsku, Dnipropetrovsk, Ukraine.
18. Derhachova, O. (2013), “Nuclear power in Ukraine : offering for slaughter”, *Dzerkalo tyzhnya*, no. 10, pp. 1-9.
19. Kosharna, O. (2013), “Wolves and sheep : Thermal power vs nuclear power”, *Dzerkalo tyzhnya*, no. 16, p. 9.
20. Averyanov, V.B. et al. (2009), *Administratyvne pravo Ukrainy. Akademichnyi kurs : pidruchnyk : u 2 t.* [Administrative law of Ukraine. Academic course : textbook : in 2 vol.], TOV «Vydavnytstvo «Yurydychna dumka», vol. 2, Kyiv, Ukraine.
21. Malyarenko, V.A. (2008), *Enerhetyka i navkolyshne seredovyshe* [Energy and Environment], Vydavnytstvo SAGA, Kharkiv, Ukraine.
22. “On Alternative Fuels” : Law of Ukraine of January 14, 2000 № 1391-XIV, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 2000, no. 12, art. 94.
23. *Somyi spilnyi zvit ES-Ukrayina. Vykonannya Memorandumu mizh Evropeyskym soyuzom ta Ukrainoyu pro porozuminnya shchodo spivrobotnytstva v enerhetychnyi galuzi protyahom 2012 roku* [The seventh joint report of the EU-Ukraine. Execution of Memorandum between the European Union and Ukraine on Understanding of Cooperation in the Energy Sector during 2012], Brussels, 2013.

УДК 347.73: 336.221

ЗАГАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНО-ПРОЦЕДУРНИЙ ПОДАТКОВИЙ РЕЖИМ: ДО ПИТАННЯ ПРИНЦИПІВ ФОРМУВАННЯ

Сарана С.В., к.ю.н., доцент

*Національний університет державної податкової служби України,
вул. Карла Маркса, 31, м. Ірпінь, Україна
saranaserg@mail.ru*

Статтю присвячено аналізу наукових праць і норм податкового права, які стосуються питань принципів загального процесуально-процедурного податкового режиму. Розглянуто принципи юридичного процесу (у непроцесуальних галузях) та принципи податкового законодавства, закріплені Податковим кодексом